

SYMPOSIUM: ‘Onsterfelijke dood’: 40 jaar *Mystiek lichaam*

datum/tijd: vrijdag 8 mei 2026, 9:00-17:00 uur

locatie: kerkzaal (Church Hall, HG-16A00), VU Amsterdam

aanmelden: op uiterlijk 1 mei [onder deze link](#)

Precies 40 jaar na de eerste uitgave is de roman *Mystiek lichaam* (1986) van Frans Kellendonk nog altijd levendig en urgent – en niet alleen vanwege de ongeëvenaarde stilistische bravoure van de auteur. Ook de thematiek van de roman blijft relevant, of is dat weer opnieuw. (Hoe) kan een gemeenschap vormkrijgen zonder vanzelfsprekend gedeeld (religieus, christelijk) kader? Welke wrijving bestaat tussen individuen op verschillende maatschappelijke intersecties? Hoe kijken we naar de geschiedenis van aids? En: wat leren we van *literatuur*, die ons deze vraagstukken met inzet van verbeelding voorschotelt en de verschillende ervaringen ervan doet invoelen?

Dat deze vragen ook vandaag aandacht verdienen, bewijst niet alleen de heruitgave van *Mystiek lichaam*. Ze worden ook gesteld in de toneeladaptatie van de roman die De Toneelschuur dit jaar op de planken brengt, net als de in verschillende (kritisch) op de roman geïnspireerde literaire projecten waaraan wordt gewerkt. Het symposium ‘Onsterfelijke dood: 40 jaar *Mystiek lichaam*’ brengt de hedendaagse vertolkingen van en perspectieven op *Mystiek lichaam* met elkaar in gesprek.

Programma

9:00-9:30	Inloop
9:30-9:45	Welkom, door Kim Schoof
9:45-11:15	<u>Panel: <i>Mystiek lichaam</i>, veertig jaar later</u> Nina Polak Daniël Rovers Nicolaas Matsier <i>moderator:</i> Jesse van Amelsvoort
11:15-11:45	Koffiepauze
11:45-13:15	<u>Panel: gender, seksualiteit en gemeenschap</u> Agnes Andeweg Jesse van Amelsvoort Luuk Vulkers <i>moderator:</i> Kim Schoof
13:15-14:15	Lunchpauze
14:15-15:45	<u>Panel: creatieve antwoorden</u> Thomas Lamers Emma van Meyeren Arie Storm <i>moderator:</i> Jesse van Amelsvoort
15:45-16:00	Afsluiting, door Kim Schoof
16:00-17:00	Borrel

SPREKERS EN LEZINGEN

Jesse van Amelsvoort is schrijver, essayist en docent moderne Europese letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam. Hij werkt aan een boek over de verhalen die we vertellen over hiv en aids.

Aids in de Nederlandstalige literatuur

Mystiek lichaam was een van de eerste romans die de aidsepidemie op literaire wijze verwerkte. Vermoedelijk is het boek ook nog steeds de bekendste aidsroman – net als de beste. Welke andere werken zijn er verschenen, en waarom steekt *Mystiek lichaam* met kop en schouders boven dat corpus uit?

Agnes Andeweg is universitair hoofddocent literatuurwetenschap bij University College Utrecht. Zij is gespecialiseerd in moderne Nederlandse letterkunde, Nederlandse cultuurgeschiedenis en culturele herinnering, met een focus op gender, seksualiteit, koloniaal verleden en nationale identiteit. In het najaar van 2025 was ze gasthoogleraar Nederlandse letterkunde in Kaapstad. Ze is als onderzoeker en promotiebegeleider betrokken bij het NWA-project LeesEvolutie.

‘Gemeenschap begint in bed’. Schaamte, seksualiteit en het mystieke lichaam

Schaamte speelt op veel plaatsen in Kellendonks werk een belangrijke rol. Zijn personages schamen zich voor van alles: voor zichzelf, voor anderen of voor hun onvermogen tot communicatie, en dat vooral in situaties waar seks in het spel is. Schaamte is een emotie die zelf-bewustzijn activeert als gevolg van een ervaren (of verbeeld) oordeel van een ander, die daardoor leidt tot verstoord contact. In mijn bijdrage vergelijk ik twee seksscènes in Kellendonks werk, in *Letter en Geest* en *Mystiek Lichaam*, die gevoelens van schaamte veroorzaken bij de hoofdpersoon. Ik analyseer in het bijzonder de manier waarop contact tussen zelf en ander op die momenten vorm krijgt of juist verbroken wordt. De verbinding met een ander lichaam ligt ten grondslag aan het mystieke lichaam dat Kellendonk ook in religieuze zin tracht vorm te geven, zo zal ik betogen.

Thomas Lamers is dramaturg en filosoof. Hij werkt bij Het Nationale Theater en als freelancer. Regelmatig werkt hij aan voorstellingen van Toneelschuur Producties in Haarlem, waar hij met verschillende regisseurs werkte, van Eline Arbo tot Vanja Rukavina. *Mystiek Lichaam* is zijn eerste samenwerking met regisseur en boekbewerker Koen Verheijden.

Uitvliegen uit een doornig nest

In *Mystiek Lichaam* schrijft Magda haar broer Leendert, die in New York woont: “Als er niets meer heilig is, hoe kan er dan nog geborgenheid zijn onder de mensen?” Het is een van vele zinnen die zich laten onderstrepen als mogelijke

kernzin van de ideeënrijke roman. Zonder heiligheid vallen we voor geborgenheid terug op kleveriger zaken. Conventionele of courante opvattingen van familielevens en intimiteit worden mallen om in te passen. Koen Verheijden bewerkt de roman tot toneelstuk en regisseert het voor Toneelschuur Producties in oktober 2026. Zal de voorstelling vooral progressief of conservatief publiek aanspreken? De productie hoopt beide groepen te trekken. Wanneer zij elk in de foyer hun eigen gelijk bevestigd zien in de voorstelling, is er iets gelukt.

Nicolaas Matsier (1945) is schrijver van onder meer de romans *Gesloten huis* (1994) en *Zonder pardon* (2026). Van 1976 tot 1980 en van 1983 tot 1986 zat hij in de redactie van *De Revisor*, van 1978 tot 1980 samen met Frans Kellendonk.

Titel en synopsis worden nog bekend gemaakt!

Emma van Meyeren (Utrecht, 1992) is een schrijver en onderzoeker. In 2020 kwam haar essaybundel *Ook ik ben stukgewaaid* uit bij Uitgeverij Chaos. Ze is redacteur voor het Read My World literatuurfestival en aan de Universiteit Leiden ontvouwt zich haar proefschrift over taalexperimenten in het proza van Astrid Roemer.

‘Prul: een fanfictie’

Prul is een hervertelling van ‘De geschiedenis’: het derde deel van Frans Kellendonks *Mystiek lichaam* (1986). Magda en Leendert Gijssels wonen samen op een zolder in Amsterdam nadat Magda is bevallen van haar zoon. Als het even kan, ontsnapt ze uit het huis en gaat ze met haar vriendinnen in het vrouwencafé het Schaartje hangen, waar ze hoort over de net opgerichte aidsinfolijn. Ze heeft een relatie met de onbetrouwbare Radna, voor wie ze hand- en spandiensten verleent in de strijd tegen apartheid, zonder dat ze weet dat Radna onderdeel is van een serieus ondergronds netwerk. Leendert slijt zijn dagen in Februari: een kroeg waar aids taboe is en het leven gevierd wordt. Hij denkt daar een gevoelsgenoot te vinden in de gevluchte Charlie. Als Radna verdwijnt na een geslaagde bomaanval op een groothandel, komen de verhoudingen onder druk te staan: wat zijn de verschillende personages in deze roman bereid om op te geven voor hun idealen?

Daniël Rovers (1975) is schrijver en doceert aan de opleiding Creatief Schrijven Nederlands van de Vrije Universiteit. Zijn komende roman *Velswijk* speelt zich af in een Achterhoeks gehucht in de jaren tachtig van de vorige eeuw.

‘Een schitterende droom, waaronder het land kraakt en zucht’: Kellendonk in Amerika

In 1984 publiceerde Frans Kellendonk *Florida. Verhalen van een schiereiland*,

met daarin het inleidende essay 'Bimini' en vertalingen van onder meer Henry James en Zora Neale Hurston. Kellendonk beschrijft het landgoed Mar-a-Lago – in 1985 gekocht door zakenman Donald Trump – niet, maar wel Key West en Cape Canaveral. Welk beeld van Amerika, met zijn 'loenslicht en breedgeschouderde wind en bakstenen muren zo verstrekkend dat niet eens de melancholie ze kon bevatten' komt naar voren uit Kellendonks werk – met name het genoemde 'Bimini', het verhaal 'Tsunami' en de roman *Mystiek lichaam*?

Arie Storm (1963) is schrijver. Zijn jongste roman is *Macca* (2026). In 1988 studeerde hij aan de Universiteit van Amsterdam af op het werk van Frans Kellendonk: 'Literaire kunst als monument. Een poging postmoderne aspecten in het oeuvre van Frans Kellendonk met behulp van deconstructie aan het licht te brengen'. In 2015 verscheen zijn roman *Het laatste testament van Frans Kellendonk*.

Wie schoonheid wil scheppen, schept kitsch

Arie Storm zal ingaan op de aanloop naar *Mystiek lichaam* en op het kortere werk dat aan *Mystiek lichaam* voorafging. Vormde *Mystiek lichaam* met die verhalen, novellen en korte romans een stijlbreuk? En wat gebeurt er in *Mystiek lichaam* zelf? Waarom is het nog altijd zo'n schokkende roman? Tot slot: welke kant was Kellendonk opgegaan als hij niet zo jammerlijk vroeg overleden was? Die laatste vraag is natuurlijk speculatief en de beantwoording ervan zal overgaan in het persoonlijkste deel van Storms lezing: Wat heeft Kellendonk voor hem precies betekend en wat betekent Kellendonk nog altijd voor hem.

Nina Polak is schrijver, essayist en redacteur bij Zondag, het boeken- en essaykatern van *de Volkskrant*.

***Mystiek lichaam* en de hedendaagse tijdsgeest**

Nina Polak las *Mystiek lichaam* voor het eerst toen ze Nederlands studeerde in 2006. Het was een openbaring. Van de controverse rond de verschijning van het boek, twintig jaar eerder, hoorde ze pas nadat ze het in een werkgroep wekenlang aan close-reading had onderworpen. Die onbevooroordeelde, eerste leeservaring krijgt ze niet meer terug, maar het boek blijft bij iedere lezing nieuwe inzichten bieden in de tijdgeest. Ook nu, veertig jaar later.

Luuk Vulkers (1994) is kunsthistoricus en schrijver. Hij publiceerde in onder andere *Metropolis M*, *Trouw*, *De Groene Amsterdammer* en *de Nederlandse Boekengids*. Met zijn essays won hij de Joost Zwagerman Essayprijs en de Prijs voor de Jonge Kunstkritiek. Zijn literaire non-fictiedebuut *Alles lekt* verscheen in april 2026.

‘Vieze flikkers’: Reinheid en besmetting in het werk van Kellendonk en enkele andere homoseksuele kunstenaars

De associatie tussen homoseksualiteit en vuilheid is eeuwenoud en vandaag de dag, 45 jaar na het begin van de hiv/aids-epidemie, nog steeds hardnekkig. De lezing ‘Vieze flikkers’ onderzoekt deze associatie aan de hand van het werk van verschillende kunstenaars: Frans Kellendonk, Louis Couperus, Jean Genet, John Waters en Samuel Delaney. Er wordt gereflecteerd op het fetisjistische fenomeen *bugchasing*, dat als lens dient om het werk van deze kunstenaars te begrijpen en andersom. Wat drijft (fictieve en reële) homo’s ertoe om op eigen initiatief naar het abjecte op zoek te gaan? En op welke manieren houdt deze zoektocht verband met stigmatisering en zelfbeschikking?